

חומרים מסוכנים // תרחיש האימים של מכל האמוניה מוגזם

סגירת המכל תהיה מכה קשה ליצוא הישראלי, לתעסוקה בחיפה ובדרום, ולעסקים בישראל הצורכים אמוניה.

מאת: עמיר מקוב 27.03.2017 17:38

חיפה כימיקלים הוקמה לפני כ-50 שנה בהחלטת ממשלת ישראל. המטרה היתה ליישם תהליכים חדשים שהומצאו בישראל, להפיכת מינרלים כמו אשלגן ופוספט המופקים בנגב למוצרים מתקדמים יותר, ובראשם הדשן המתוחכם, חנקת האשלגן. חברת חיפה כימיקלים היא היצרנית הגדולה בעולם של חנקת האשלגן, ש-95% ממנו מיוצאים לעשרות מדינות ברחבי העולם, בהיקף של יותר מחצי מיליארד דולר בשנה. לצורך ייצור חנקת האשלגן נזקקת חיפה כימיקלים לאמוניה כחומר גלם. בהיעדר ייצור מקומי, מייבאים את האמוניה מחו"ל. המכל לקליטת האמוניה בנמל חיפה הפך באחרונה לנושא מרכזי בשיח הציבורי בישראל, בעקבות דרישת עיריית חיפה לסגור אותו מיידית, בטענה שהאמוניה מהווה סכנה לאוכלוסייה. דרישה זאת מבוססת על חוות דעת של רואי שחורות כמו פרופ' אהוד קינן מהטכניון, שנוקב במספר הזוי של קורבנות אם טיל יפגע במכל. קינן, יחד עם פוליטיקאים מקומיים בחיפה, מוביל קמפיין ציבורי נגד חיפה כימיקלים — וטבעי שגם הרשתות החברתיות, ואפילו חסן נסראללה, מצטרפים לחגיגה. בכל הדיון הזה לא שמענו את עמדת משרד הביטחון, שמשאיר את המגרש של מומחיות לטילים, לשחקנים חובבים כמו פרופסור להנדסה כימית מהטכניון. אני גם תוהה אם משרד הביטחון אינו אמור לספק פתרונות להגנת מכל האמוניה, כפי שהוא נוהג בנושא הגז הטבעי.

ההחלטה על סגירת המכל משמעותה הפסקת הייצור, סגירת שני המפעלים של חיפה כימיקלים בחיפה וברמת חובב ופיטורי עובדיהם. זו תהיה גם מכה קשה ליצוא הישראלי, לתעסוקה בחיפה ובדרום, לעשרות חברות שנותנות שירותים לחיפה כימיקלים, ולמאות המפעלים והעסקים בישראל הצורכים אמוניה. אסור לתת לפופוליזם להוביל את ההחלטות בנושא. המדינה היא זו שחייבת למצוא את הפתרון לאספקת האמוניה וגם לאיום הטיילים. למעשה, המדינה, באמצעות המשרד להגנת הסביבה, כבר הובילה לפתרון שפוי: הקמת מפעל לייצור אמוניה בנגב, שיאפשר ויתור על המכל בחיפה. פורסם גם מרכז לעניין זה, שנכשל כי לא היה אטרקטיבי למציעים. אפשר להפוך מרכז כזה לאטרקטיבי באמצעות שיפור התנאים, ויצירת נוסחה שתבטיח מחיר כלכלי לגז הטבעי שממנו מייצרים את האמוניה. האמוניה היא אחד הכימיקלים הנסחרים ביותר בעולם. מכלי אמוניה מהסוג שקיים בחיפה קיימים בכל המדינות המפותחות, במקומות רבים בסמוך לערים גדולות. ייצור האמוניה בשיטה הנוכחית הומצא כבר לפני מאה שנה, ובכל התקופה הזאת לא נרשם אפילו מקרה אחד של קטסטרופה מהסוג שצופה לנו קינן. היו תאונות בהובלה יבשתית ותקלות במפעלים, אך רובן הסתיימו ללא אובדן חיים.

אני עצמי הייתי עד מקרוב לאירוע חמור של פליטת אמוניה, שאירע לפני שנים רבות במפעל חיפה כימיקלים. עובד פתח בטעות ברז ניקוז בתחתית מכל אמוניה שהיה ממוקם בלב המפעל, וכתוצאה מכך התחילה אמוניה נוזלית לזרום בכמויות גדולות. האמוניה התחילה להתנדף בקצב מהיר, אך מאחר שאדי האמוניה קלים מהאוויר הם עלו במהירות לאטמוספירה ונעלמו, ולא התפזרו לסביבה. יחד עם זאת, ההתאיידות גרמה לקירור מהיר של האמוניה הנוזלית שהצטברה במאגר שסביב המכל, וקצב ההתאיידות הלך ופחת — מה שאיפשר לעובדים שלבשו בגדי מגן ומסיכות להפסיק את הדליפה ולנטרל את האמוניה. איש מבין מאות עובדי המפעל שהיו בסביבה לא נפגע או אפילו חש ברע. אני מקווה שעדות זו תסייע להחזיר את הדיון בנושא לפרופורציות הנכונות.

הכותב היה ממקימי מפעל חיפה כימיקלים ומנכ"ל החברה בעבר